

ΜΗΧΑΛΕΝΕΖΑΙ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΜΟΝΟΝ : 'Εν 'Αθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχ. φρ. 20. — 'Εν τῷ ἔξωτ. φρ. 30.

ΑΓΓΕΛΙΑΙ : ἅπαξ ἡ δὲ λ. 40, τρίς ἕως ἑξάκις λ. 20, κατὰ μῆνα λ. 15, ἔτος ἡ ἑξαμηνίαν λ. 10.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ, ὁδὸς Μουσῶν, Ἀριθ. 6, ἀπέναντι τῆς οἰκίας Φιλήμονος παρὰ τὴν πλατείαν τοῦ Συντάγματος. —

B. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Αὔριον πωλεῖται

εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ διανέμεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς τὸ Η' φυλλάδιον τοῦ

ΚΥΡΙΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΧΟΛΕΡΑΝ

Τύπος, ἀρχαὶ καὶ ἐπιστήμονες εὐρισκόμεθα εἰς μίαν πλάνην, προκειμένου περὶ χολέρας, ἥτις πολλῶν κακῶν δύναται νὰ γίνῃ πρόξενος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν πολυάριθμον πρωτεύουσάν ἰδίᾳ. Νομίζομεν ὅτι ἄλλο μέσον προφυλάξεως ἀπὸ τοῦ λοιμοκαθαρτήριον δὲν ἔχομεν· καὶ ὅτι ἂν δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς τὴν αὐστηράν σύνταξιν τῶν λοιμοκαθαρτηρίων, ἂν οὐδεὶς ἐξ ἐπιχολέρων μερῶν προσερχόμενος διαφύγῃ τὴν εἰκοσαήμερον κάθαρσιν, ὅτι τότε ἡ Ἑλλάς μπορεῖ νὰ κοιμᾶται ἡσυχῶς καὶ ἐπὶ τῶν δύο της ὠτῶν, βεβαία ὅτι ἡ χολέρα οὐδέποτε θὰ τὴν πλησιάσῃ.

Δὲν λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὅπως ὁ θεσμὸς τῆς λεγομένης στρατιωτικῆς ζώνης ἀπεδείχθη ἀπηρχαιωμένος καὶ κατεδικάσθη ὡς πρόξενος μᾶλλον κακοῦ ἢ καλοῦ, οὕτω κινδυνεύει νὰ παληόσῃ καὶ ὁ θεσμὸς τῶν λοιμοκαθαρτηρίων καὶ θὰ θεωρηθῇ αὐτὸς ἂν ὅχι ἐπιβλαβής, ἀλλὰ αἰώδυνος, ὅχι δηλαδὴ ὠφέλιμος. Δὲν θὰ παρακολουθήσωμεν τὰς θεωρίας τῶν χολερολόγων πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θέσεως ταύτης, διότι οὔτε ἡμεῖς οὔτε οἱ ἀναγνώσται μας δύναται νὰ παρακολουθήσωσιν αὐτάς· ὀφείλομεν ὅμως νὰ ἐδηγώμεθα ὑπὸ τῶν παράδειγμάτων ὅσα οἱ θεωρητικοὶ φέρουν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θέσεώς των. Δὲν ὑπάρχει νομίζομεν εἰς τὰ περὶ χολέρας αὐθεντία μεγαλειτέρα τοῦ Γερμανοῦ Πεττενκόφερ. Ἰδοὺ λοιπὸν ποῖα θεωρεῖ ὁ μέγας συγγραφεὺς ὡς κυριωτέρους παράγοντας τῆς διαδόσεως τῆς χολέρας :

1) Τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τόπων ἐπιχολέρων, δι' ἧς διαδίδεται τὸ εἰδικὸν μίasma (τὸ χολεροσπέρμα). 2) τὴν ἀτομικὴν προδιάθεσιν· 3) τὴν τοπικὴν (χώρου τε καὶ χρόνου) προδιάθεσιν.

Ποῖα λοιπὸν εἶνε τὰ μέσα τὰ καταπολεμοῦντα καὶ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς παράγοντας; Ὁ κ. Πεττενκόφερ λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι ὅπως ἐμποδισθῇ ἡ μετάδοσις καὶ διά-

δοσις τοῦ χολερικοῦ σπέρματος, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ποῖον εἶνε ἡ τοῦλάχιστον ποῦ ἐδρεύει ὅταν μεταδίδεται. Οἱ ὁπαδοὶ τῆς κολλητικότητος τῆς χολέρας, οἱ φρονούντες ὅτι ἡ νόσος οὐδὲν κοινὸν ἔχει μετὰ τοῦ τόπου ὅπου μεταδίδεται, θεωροῦσιν ἔδραν τῆς νόσου αὐτὸν τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα τὸν χολεριῶντα, καὶ ἰδίως τὰ ἀποχωρήματα τῶν προσβληθέντων ἢ καὶ τῶν ὑγιῶν ἀκόμη, τῶν ἐξ ἐπιχολέρων μερῶν προσερχομένων· φρονοῦσιν ἐπομένως ὡς μόνον προφυλακτικὸν τὴν ἀπομόνωσιν τῶν προσβεβλημένων ἀπὸ τῶν ὑγιῶν καὶ τὴν ἀπολύμανσιν τῶν ἀποχωρημάτων καὶ οὐ τινοὺς δὴποτε ἄλλου παντὸς χολεριῶντος. Ἐντεῦθεν αἱ ζῶναι, τὰ λοιμοκαθαρτήρια καὶ τὰ λοιπὰ ἀπολυμαντικὰ μέσα.

Ἐν τούτοις οὔτε αἱ στρατιωτικαὶ ζῶναι, οὔτε τὰ λοιμοκαθαρτήρια, οὔτε τὰ ἀπολυμαντικὰ ἐτελεσφόρησαν κατὰ τῆς διαδόσεως τῆς νόσου. Παράδειγμα ἡ μεταξὺ Πρωσίας καὶ Ρωσίας σχηματισθεῖσα στρατιωτικὴ ζώνη τὸ 1832 καὶ τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Μάλτας τὸ 1865. Οὐδέποτε δὲ αὐστηροτέρα περιζώσις καὶ αὐστηρότερον λοιμοκαθαρτήριον ἐγένετο ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις. Καὶ ὅμως οὔτε ἐκεῖνη οὔτε αὐτὸ ἠμποδίσαν τὴν διάδοσιν τῆς νόσου. Ἐφ' ὅλης τῆς νήσου τὸ 1865 ἡ χολέρα ἐβύσε καὶ ἀπώλεσε. Παρατηρήθη ἐν Μονάχῳ τὸ 1873—74 ὅτι ἡ τελειότερα ἀπομόνωσις καὶ τὰ αὐστηρότερα ἀπολυμαντικὰ ἐφηρμόσθησαν εἰς τοὺς στρατώνας· ἐνῶ αἱ διοικητικαὶ ἀρχαὶ πολὺ ὀλίγον ἐφρόντισαν περὶ τούτου. Ἡ στατιστικὴ δὲ μετὰ τὴν σβέσιν τῆς νόσου ἀπέδειξεν ὅτι ἡ αὐτὴ θνησιμότης παρατηρήθη εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς οἶα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Καὶ ἄλλη παρατήρησις· ἐν Μονάχῳ ἡ χολέρα εἶχε δύο περιόδους, μίαν χειμερινὴν καὶ μίαν θερινήν. Καὶ τὴν μὲν θερινὴν περίοδον ἀπολυμαντικὰ μέσα δὲν ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν· τὴν δὲ χειμερινὴν τοῦναντίον ἡ Ἀστυνομία ἐπέβαλε καταναγκαστικὴν ἀπολύμανσιν· καὶ ὅμως ἡ θνησιμότης ὑπῆρξεν ὀλιγωτέρα κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον καὶ μεγαλειτέρα κατὰ τὴν χειμερινήν. Καὶ αὕτη ἡ ἀπομόνωσις ἀκόμη τῶν χολεριῶντων ἀπὸ τῶν ὑγιῶν οὐδόλως ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ ροῦ τῆς ἐπιδημίας, τὰ πάντα δὲ ἀπέδειξαν, ἐπιφέρει ὁ Πεττενκόφερ, ὅτι τὸ μῶλυσμα οὐχὶ ὑπὸ τῶν χολεριῶντων, ἀλλ' ὅτι ἐκ τοῦ νοσογόνου χολεροτόπου ἀκτινοβολεῖ.

Καὶ ἐδῶ φθάνομεν εἰς τὸ καθαρῶς ἀθηναϊκὸν πρόβλημα τῶν ἐκ τῆς χολέρας φόβων. Τανύσατε λοιπὸν τὰ ὦτά σας,

ὁ σεβαστοὶ ἄρχοντες, καὶ ἀκούσατε τί λέγει ὁ Πεντεκόφερ :

« Ἐκ τῶν οὐσιωδестέρων αἰτιολογικῶν παραγόντων εἶνε, καθ' ἃ ἡ πείρα ἀπέδειξεν, ἡ μόλυνσις τοῦ ἐδάφους ἐκ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῆς ἀνθρωπίνης κατοικίας. Κανονικὴ διοχέτευσις καὶ ἄφθονος προμήθεια καθαροῦ ὕδατος, καταστροφή τῶν σχηματιζομένων βόθρων καὶ παντὸς ἐν γένει συντελοῦντος εἰς προικοδότησιν τοῦ ἐδάφους διὰ πλουσίας τροφῆς ὀργανικοῦ βίου ἄρσις παντὸς κωλύοντος τὸν ροὺν τῶν ὑδάτων ἐπὶ τε τῆς ἐπιφανείας καὶ ὑπ' αὐτὴν, τοῦθ' ὅπερ σχηματίζει φοβεράς ποικιλίας ἐν τῇ ὑγρασίᾳ τοῦ ἐδάφους—αὐτὰ εἶνε τὰ κατὰ τῆς χολέρας μέσα. Καὶ ἀπόδειξις, ὅτι εἰς ἐκεῖνα τὰ κράτη ἡ χολέρα δὲν κατ' ὥρθωτε νὰ φέρῃ καταστροφάς, ὅσα διὰ τοιούτων μέσων ἐζήτησαν νὰ τὴν πολεμήσουν. Τὸ 1866 ποὺ ἀνεφάνη ἀσθενεστέρα, ὀλιγώτερα καταστρεπτικὴ ; Ἐν Ἀγγλίᾳ. Καὶ εἰς μεταγενεστέρας περιόδους, ἐνῶ ἐμαίνετο εἰς ἄλλους ἡπειρωτικούς τόπους, ποῖον κράτος διετέλεσεν ἀπρόσβλητον ὑπ' αὐτῆς ; Πάλιν ἡ Ἀγγλίᾳ ! Καὶ τοῦτο διότι ἀπὸ τοῦ 1854 ἀπὸ τῶν λοιμοκαθαρτηρίων καὶ τῶν ἀπομονώσεων ἐστρεψε τὴν κολοσσαίαν προσοχὴν τῆς ἐπὶ τῶν **ἐσωτερικῶν ὑγειονομικῶν μέσων**—ὁ δοξασθεὶς ὡς ἐπιστήμων ἐν παντὶ ἀφορῶντι τὴν χολέραν Δζὼν Σίμων, ἔγραψε διὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν αὐθεντίας : « Ἡ εἰδικὴ μεταναστευτικὴ δύναμις τοῦ χολερικοῦ μολύσματος, ἐκείνους μόνον τοὺς τόπους δύναται νὰ προσβάλλῃ, ὅπου ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐνέχει προσόντα τινα δυνάμενα ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ μιάσματος νὰ ἀποδῶσι δηλητηριώδη. » Τί σημαίνει τοῦτο; ὅτι ἡ χολέρα ταξιδεύει σιωπηλῇ καὶ χωρὶς ν' ἀφίτῃ ἔγνη τῆς διαβάσεως τῆς διὰ τῶν τόπων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε καθαρὰ καὶ ὑγιής. » Ἐχει δίκαιον ἡ ἀγγλικὴ ἐφημερίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως σκόπτουσα τὴν Ὑγειονομικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Αἰγύπτου ζητοῦσαν νὰ ἀνεύρῃ καὶ συλλάβῃ τὸ χολερικὸν μικρόβιον ἐν τοῖς ἐξ Ἰνδιῶν ἀτμοπλοίοις, ἐνῶ καλλίτερα θὰ ἔκαμνε ἐὰν τὸ ἀνεζήτει ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς, ἐν ταῖς αἰγυπτιακαῖς κώμας καὶ χωρίοις, ἔχουσιν ὅλα τὰ συστατικά δι' ὧν τὸ χολερικὸν μικρόβιον καλλιεργεῖται, θερμαίνεται, βλαστάνει, ἐπωάζει.

Τοῦναντίον ἡ Ἀγγλίᾳ ἥτις διανοίγει ἐλευθέρως τὰς πύλας τῆς εἰς τὰς ἐξ Ἰνδιῶν προσελύσεις εἶνε προφυλαγμένη ἀπὸ πάσης ἐπιδημίας καλλίτερον πάσης ἄλλης χώρας. Αἱ αὐταὶ παρατηρήσεις ἐγένοντο ἐν τῇ γερμανικῇ πόλει Δάντσι· ἐφ' ὅσον ἤκμαζεν ἐκεῖ τὸ ἀθηναϊκὸν σύστημα τῶν ἀποπάτων, ἡ χολέρα ἔπερνε καὶ ἐδίδο· ἅμα μετερρυθμίσθη τὸ σύστημα, ἐλούφραξε καὶ αὐτὴ.

* *

Τὸ ἐπιμύθιον τοῦ μύθου ;

Εἶνε αὐτό :

Ἐν Ἀθήναις συνέρχονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα ὅπως ριζοβολήσῃ τὸ μόλυσμα, ἀρκεῖ μόνον σπινθὴρ τις χολερικὸς νὰ ἀναφανῇ. Ὑπάρχουν ἀπέραντοι πυριταποθήκαι ἢ, ἐπὶ τὸ εἰδικώτερον, κοπραποθήκαι πρὸς ἀνάφλεξιν.

Καὶ ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ στρώσωμεν ἐνώπιόν μας τὰ κείμενα τῶν δύο ἀναγνωσθεισῶν ἐκθέσεων εἰς δύο συνεδριάσεις τῆς Ἐταιρίας τῆς Ὑγιεινῆς τὴν 6 Ἰανουαρίου καὶ τὴν 2 Φεβρουαρίου. Αἱ ἐκθέσεις αὗται εἶνε τὸ γνῶθι σαυτὸν τῶν Ἀθηναίων ! Ποῖον δὲ γνῶθι σαυτὸν ; Θεέ μου ! ὑπὸ τὸν σάπφειρινον οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ γελῶντα περίξ βουνὰ καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὸ μελιχρὸν τοῦ ἐρίζοντος. Γνῶθι σαυτὸν δυσῶδες, νοσηρὸν, ἀνάπλεων κακο-

σμιῶν, κακοχυμιῶν, ἀναθυμιάσεων καὶ μiasμάτων ! Γνῶθι σαυτὸν τοῦ λεπροῦ τοῦ εὐαγγελίου ἢ τοῦ Ἰῶβ τῆς Γραφῆς !

« Περικλεοῦσα ἡ ἐπιτροπὴ, ἔλεγε μετὰ πόνου ψυχῆς ὁ κ. Βάφας, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς τὴν πόλιν, διὰ μιᾶς μόνης λέξεως θὰ ἡδύνατο νὰ ἐκθέσῃ ὑμῖν πάντα ὅσα εἶδα. Δυστυχῶς ἡ λέξις αὐτὴ δὲν λέγεται, ἀφ' ἧς ὁ τελευταῖος τῶν σηματοφόρων τῆς γαλλικῆς αυτοκρατορικῆς φρουρᾶς ἐξεφώνησεν αὐτὴν πρὸς τὸν ζητοῦντα νὰ παραδοθῶσι τὰ τελευταῖα ἀπομεινάρια τῆς μεγάλης στρατιᾶς τοῦ Οὐατερλώ.

Οἱ ἀγνοοῦντες τὸ ἱστορικόν, ἃς ἐνθυμηθῶσι τί δυσῶδες ἀπόβροσμα ἐν στιγμῇ θυμοῦ καὶ ἀγανακτήσεως ἐκσφενδονίζει ἡ γλώσσά των.

Παγκοσμιόμ' λοιπόν, ἰδοὺ αἱ Ἀθῆναι !

Ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἐντὸς τῶν μανδρῶν, εἰς τοὺς δημοσίους περιπάτους, ἐν τοῖς ποταμοῖς, εἰς τὰ παραπόταμα, ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Ολυμπίων, ἐν ταῖς Στήλαις τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, εἰς τοὺς λάκκους τοῦ Διπύλου, παντοῦ, παντοῦ, περιττώματα καὶ σκουπίδια, ὕλαι ὀργανικαὶ σηπόμεναι, παράγουσαι μικροοργανισμοὺς καὶ βακτηρίδια, τὰ ὁποῖα εἶνε δ' αὐτὴν χολέραν, ὅτι ἡ βαφὴ διὰ τὸν ζωγράφον καὶ ἡ λάσπη διὰ τὸν κτίστην.

Τίς ἄλλη πόλις ἔχει τόσους ὑπαιθρίους ἀποπάτους, ὡς αἱ Ἀθῆναι ; καὶ τίς ἄλλη πόλις παραμελεῖ τοὺς ἐν ταῖς οἰκίαις βόθρους, ὡς αἱ Ἀθῆναι ; Τίς ἄλλη πόλις στερεῖται συστήματος ὀχετῶν ; Καὶ τίνας ἄλλης πόλεως οἱ ὑπάρχοντες ὀχετοὶ εἶνε πηγαὶ μiasμάτων ; Ἡ ὑπόνομος τῆς Βάθειας, ἧς τὸ στόμιον μένει ὀρθάνοικτον ἐν μέσῃ πλατείᾳ περιστοιχισμένη ὑπὸ οἰκίων εἶνε ἡ ἀνοικτὴ ὑπόνομος τοῦ Κασσίμ πασσά τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς συνοικίας ἣτις πρώτη πρώτη **τακτικῶς**

κῶτατα προσβάλλεται ἅμα ἐκτραγῇ χολέρα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ὅμως διὰ τὴν ὑπόνομον αὐτὴν τοῦ Κασσίμ πασσά ἔδωκεν ὁ Σουλτάνος σχέδιον—δύνασθε ν' ἀκούσητε Μεγαλειότατε, εἰς τὸ Βισβιάδεν ποῦ βρισκεσθε,—εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα, γενόμενον δεκτὸν, καὶ διέταξε νὰ πληρωθῇ τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν, ὅπως ἐκλείψῃ ἡ πηγὴ αὐτῆς παντὸς μολύσματος. Καὶ ἐδῶ σκεπτόμεθα τί ὠραῖον ἄρθρον ποῦ θὰ ἐπεγράφοντο ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν : *Βασίλειος-Σουλτάνος ἡ Χαμιτ Γεώργιος*. Ἀπὸ τὰ χαράγματα ὁ πρῶτος ἐργάζεται μετὰ τῶν ὑπουργῶν μετὰ τῶν διερχομένων τῶν πρεσβειῶν, μετὰ τῶν μηχανικῶν, μετὰ τοῦ Νομάρχου, περὶ τοῦ ποῖα πρέπει νὰ ληφθῶσι μέτρα πρὸς ἀποτροπὴν τῆς χολέρας, ὁ ἴδιος διοργανίζων καταδρομικοὺς στολίσκους, διατάσσων σύστασιν λοιμοκαθαρτηρίων, ἐπιστέλλων παντοῦ τὸν λόγον καὶ τὴν διαταγὴν τοῦ γαλβανίζων τὰς ὑπαλληλικὰς μουμμίας νὰ κινηθῶσι πρὸς σωτηρίαν τοῦ τόπου. Ὁ δεύτερος ; Ὁ δεύτερος ; Ἀς τὸ κόψωμε καὶ ἡμεῖς λάσπη ἀπὸ τὸ ζήτημα αὐτό, ὅπως τῶκαψε μία φιλόλαος μεγαλειότης ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ ἅμα ἤκουσεν ὅτι χολέρα ἐπαπειλεῖται, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ, ὅταν οὐδεὶς κίνδυνος θὰ ὑποφώσκῃ εἰς τὸ Βασίλειον τῶν Ἀβδηριτῶν τοῦ.

Ποῦ χύνεται ἡ ὑπόνομος τῆς Βάθειας ; Ὑπάρχει κοίτη ποταμοῦ ἀνοικτῇ ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς κοίτης οἰκίαι καὶ ἀγροὶ καὶ πληθυμὸς καὶ κῆποι. Ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν κοίτην δὲ τῶν οἰκιῶν ὅσαι ὡς μύρια, ὅθεν ἀποπλύματα καὶ ἀφροδεύματα χύνονται.

Ἡ δευτέρα ὑπόνομος, ἡ διὰ τῶν ὁδῶν Ἐρμού καὶ Αἰόλου διερχομένην, παρὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς δ' ἐκβάλλουσα, εἰς **πεντήκοντα μόνον βήματα** ἀπὸ τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χαδζῆ Κώστα, περὶ ἧς ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη ὅτι «καταβιβάζ-

ζει μικρόν ποταμόν, μικρόν ρύακα, μελανόν, ὅπως τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς καὶ βρωμερόν, ὅπως τὸ ὕδωρ ὑπὸ νόμων. Καὶ ὁ ποταμὸς οὗτος τῶν ἀκαθαρσιῶν διαρρέει διὰ συνοικίας πολυανθρώπου. Εἶνε μάλιστα τόσῳ γραφικῇ ἢ συνοικίᾳ αὕτη, διακοπτομένων τῶν οἰκιῶν ὑπὸ λαχανοκήπων, ὥστε ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἑταιρίας τῆς Ὑγιεινῆς ἀκούσα, λέγει, ἀνεμνήσθη εὐρωπαϊκῶν ἀγοκηπίων, μετὰ τῶν ποταμίσκων, τῶν βοῶν, τῶν χοίρων, τῶν ὀρνίθων, μετὰ τῶν δένδρων καὶ τῆς χλόης, μετὰ τῶν ἐργαζομένων γονέων καὶ τῶν παιζόντων παιδιῶν. » Ἡ ὁμοιότης, ἀπερήνато ἡ Ἐπιτροπὴ, ἦν ἐντελής, πλὴν τοῦ ἄλλου, ὅστις ἀπέπεμπεν δυσωδίαν ἀνυπόφορον, πλὴν τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἦσαν ὠχροὶ καὶ κατεσκληρότεροι, πλὴν τῶν παιδιῶν, ἅτινα βρωμερὰ καὶ δύσοσμα, ἔφεραν τὴν νεκρὰν ζωὴν ἐν τῷ προσώπῳ, λέγοντες ἐν ταῖς φλεβίαις ἀντὶ αἵματος, καὶ τὸν σπλῆνα κάτω βεβαίως τοῦ ὀμφαλοῦ καταβαίνοντα, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνῃ τις ἐκ τῆς προτεταμένης κοιλίας».

Τί εἶνε αὐτά; Εἶνε ἀπαράλλακτον τὸ ὕλικόν τῶν δυστυχῶν τῆς Αἰγύπτου, τοὺς ὁποίους ἡ χολέρα θερίζει, θερίζει, ἐνῷ ἡ ὑγειονομικὴ ἐπιτροπὴ ἐξετάζει νὰ βρῇ τὸ μικρόβιον τῆς χολέρας ἐντὸς τῶν ἐξ Ἰνδιῶν προερχομένων πλοίων!

Θέλετε ν' ἀκούσετε χειρότερα; Θέλετε νὰ σὰς κάμωμεν νὰ φύγετε οἱ περισσότεροι ἐξ Ἀθηνῶν, ἵσως σωθῶμεν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ μείνωμεν;

Παρὰ τὸ δεύτερον νεκροταφεῖον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως, ἢ μᾶλλον ἐντὸς τῆς πόλεως, ὑπάρχουν δύο μεγάλοι ἀγροί, ὁ μὲν δημόσιος, ὁ δὲ ἰδιωτικὸς, οἵτινες ἀναπεπταμένοι εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα ἀποτελοῦσι **δύο μεγάλας λίμνας**, σχηματιζομένας ἐκ τῶν προϊόντων ἐκεῖνων τῶν ἀθηναϊκῶν ἀποπάτων ὅσων τὴν κένωσιν ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς νυκτεμπόρους. Εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύουν αἱ λίμναι αὗται, ἐπισκεπτομένου τὴν πόλιν μας τοῦ χολερικοῦ μικροβίου, δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ὅσοι ἀνωτέρω ἀνέγνωτε τὰ ἀξιώματα τοῦ Πεττεκόφερ. Ἡ μιστὴ Ἀθῆνα δύναται νὰ πνιγῇ ἐντὸς αὐτῶν!

Ἐχομεν λοιπὸν ἐντὸς τῆς πόλεως δύο ποταμοὺς ἀφοδευμάτων, δύο λίμνας πλήρεις κοπράνων, καὶ ἕνα ποταμὸν αἵματος—τοῦ Ἰλισσοῦ—προερχόμενον ἐκ τοῦ Σφαγείου. «Τὸ ἐξ αὐτοῦ αἷμα—ἐγράψεν ἡ ἐπιτροπὴ,—φθᾶσαν τὴν κοίτην τοῦ Ἰλισσοῦ τὴν πλατυτάτην διοχετεύεται ἐν αὐτῇ καὶ σχηματίζει λίμνην ὁμοίαν ἐκείνης, ἣν διατείνονται οἱ Συναξαρισταὶ ὅτι θὰ εὕρομεν ἐν τῇ Κολάσει ἐκ πίσης.» Ἄν δώσῃ ὁ θεὸς νὰ βρεθῇ, ὁ χεῖμαρρος παρασύρει καὶ τὸ αἷμα ἂν ὄχι, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ὁ κανὼν, τότε τὸ αἷμα λιμνάζει, σήπεται, γεννοβολᾷ, χολεριᾷ.

Εἶνε λοιπὸν ἡ πρωτεύουσά μας καθ' ὅλα ἐτοίμη νὰ δεχθῇ τὴν χολέραν ἢ ὅχι;

Καλεδάν

ΧΡΟΝΙΚΑ

Εὐτυχῶς ὁ κ. Λομβάρδος ἐκινήθη καὶ ἔλαθεν ὑπ' ὄψιν το διάγραμμα ὅπερ ἀκριβῶς ἡμεῖς ἐθέσαμεν πρὸ αὐτοῦ· ἦτοι Σφαγεῖα, παλαιὰ καὶ Νέαν Ἀγοράν. Τώρα ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπολειπόμενον μέρος τοῦ διαγράμματος τοῦ *Μη Χάνεσαις*, ἦτοι τὰς δύο λίμνας ἀκαθαρσιῶν ἐν τῷ Β' Νεκροταφείῳ καὶ τοὺς ποταμοὺς ἀκαθαρσιῶν τῶν δύο ὑπόνόμων. Δὲν ἀρκοῦν μόνον διαταγαί· χρειάζεται ἐκτέλεισις· πρὸ παντὸς ἄλλου δὲ χρειάζεται **παρὰς**. Μὲ κοφωτιστὰς ἅς μὴ νομίσῃ ὅτι θὰ τὰ περάσῃ ὁ κ. Λομβάρδος.

Χρειάζεται παρὰς νὰ κενωθοῦν αἱ λίμναι τοῦ νεκροταφείου. Παρὰς νὰ προεκταθοῦν αἱ ὑπὸ νόμοι· παρὰς διὰ νὰ στεγασθοῦν παρὰς νὰ χύνουν νερὸ εἰς τὰς ὑπὸ νόμους· καὶ πρὸς τοῦτο καλὸν εἶνε νὰ χρησιμεύσῃ τὸ νερὸν τοῦ Κεφαλαριοῦ παρὰς διὰ νὰ ἀγορασθοῦν κιβώτια, μηχαναὶ, δι' ἄτμου, πῶς διάβολο τᾶχουν· χρειάζεται ἀστυνομικὸς καταναγκασμὸς διὰ τοὺς κατοίκους νὰ προβοῦν εἰς ἀκαθαρσίαν τῶν λάκκων των.

Χρειάζεται ἐξέτασις πόσα φρέατα ἔρχονται εἰς συνάφειαν μὲ βόθρους· χρειάζεται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἐν τῷ «Αἰῶνι» δημοσιευθεῖσα ἐκθεσις τοῦ Καφτανδζόγλου. Καὶ τότε μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ ἔκαμεν ὁ κ. Λομβάρδος, ἐκπλύνων τὸ ἐγκλημα τοῦ νὰ διορίσῃ εἰς τὸ πρῶτον Λοιμοκαθαρτήριον τοιοῦτους ἐπιστάτας καὶ ὑγειονόμους, οἵτινες ἂν ὑπῆρχε χολέρα, βεβαίως θὰ μᾶς τὴν ἔφεραν μέσα ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει.

Τίποτε δὲν ἐγένετο εἰς τὰς σχηματισθείσας λίμνας, δεξιμένας καὶ ρυάκια εἰς τὰ κρεοπωλεῖα Τριγγέτα, διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ἐπὶ τοῦ καταβρέγματος. Τί περιμένει ὁ κ. Διευθυντής; Δὲν ἔχει χρήματα; Ἄς ζητήσῃ. Δὲν ἔχει ὄργανα; Ἄς παραιτηθῇ. Ἄς σημειώσῃ δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ εὐλογίας, εἰς ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ μέρος, παρετηρήθησαν τὰ πλεότερα κρούσματα.

Θέλετε καὶ ἄλλα, διὰ νὰ πεισθῇτε ὅτι κλητῆρες εἶνε ἀδύνατον ὅπως πληθρύνονται καὶ ὅπως στρατολογῶνται νὰ ἐπιστατῶσι τὰ τῆς δημοσίου ὑγείας; Μάθετε ὅτι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ὁμήρου ἕνα ψωφίμι ἐκοιμᾶτο τὸν αἰώνιον τρεῖς ἡμέρας διαρκῶς, παραπλευρῶς δὲ τοῦ ὠραίου καφενεῖου Κακούση οἰκόπεδον τοῦ κ. Μαθιᾶ ἀνοικτὸν χρησιμεύει ὡς δεσμὸς χιλίων ἀνοικτῶν ἀποπάτων. Ταῦτα, κύριε Διευθυντά, καὶ νὰ μᾶς γράφετε, παρακαλοῦμεν.

Πειραιῖς. Ἰδοὺ τί μᾶς στέλλουν καὶ ἐκ Πειραιῶς: Φοβούμεθα τὴν χολέραν ἔξωθεν, ἀλλ' αὕτη καλλιεργεῖται, γονιμοποιεῖται εἰς τὴν γείτονα ἡμῶν πόλιν τοῦ Πειραιῶς, ὥστε μετ' οὐ πολὺ διόλου παράδοξον νὰ ξεφυτρώσῃ τὸ ἐγκυμονούμενον τέρας, ἐγγώριον, ἄσπιλον, φρέσκο φρέσκο. Ἐὰν τολμήσῃ τις νὰ διέλθῃ τὸ στενὸν τοῦ κρεοπωλείου, δυνάτον νὰ τιμωρηθῇ διὰ τῆς ἀσφυξίας· ἀπὸ τῆς προκυμίας Τσελέπη, μέχρι τῆς βασιλικῆς ἀποβάθρας, βαδίζει τις μεταξὺ δύο στίχων διαφόρου δυσωδίας· ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχει τὰ βρωμοβάρελα, τὰ σαρδελλόζουμα τῶν ὀψωπωλῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου καρποὺς σεσηπότας τῶν ὀπωροπωλῶν. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸν μονάκριβον περίπατον τῆς Μουνυχίας; Τὸ ἀπὸ τοῦ καφενεῖου Σουσάννα μέχρι τῆς συνοικίας Τζίλλερ, ὅλον ἐκεῖνο παράλιον ἡμικύκλιον, εἶναι ἐσπαρμένον ὑπὸ διαφόρων θνησιμαίων, καθιστώντων ἀδύνατον τὴν ἐκεῖσε προσέγγισιν. Ἀσύγγνωστος μὰ τὴν ἀλήθειαν ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀμερηννησία τῶν ἀρμοδιῶν, καὶ ἡ σιγὴ τῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων ἀξιομειμπτος.

Πολλοὶ τῶν Ἀνδρίων μᾶς παρακαλοῦσι νὰ συγχαρῶμεν τὸν ἐκ νέου ἐκλεχθέντα Δήμαρχον Κορθίου, κ. Νικόλαον Κατῆν, αἰχμαλωτίσαντα καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης του δημαρχίας τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν συνδημοτῶν του διὰ τῆς τιμίας διαχειρίσεως καὶ τῶν πολλῶν του ἔργων, σχεδὸν